

Marina Kundić

Gradska knjižnica „Ivan Goran Kovačić“ Karlovac

mkundic@gkka.hr

ISSN 1845-2434

[CC BY 4.0](#)

Danijela Čavlović

Gradska knjižnica „Ivan Goran Kovačić“ Karlovac

danijela@gkka.hr

Od Diskoteke do Odjela audiovizualne građe Gradske knjižnice „Ivan Goran Kovačić“ Karlovac

From the Discotheque to the Audiovisual Department of the Public
Library "Ivan Goran Kovačić" Karlovac

Stručni rad / Professional paper

Primljen / Received: 1. 4. 2026.

Prihvaćen / Accepted: 26. 5. 2026.

Sažetak: Odjel audiovizualne građe Gradske knjižnice „Ivan Goran Kovačić“ Karlovac 2025. godine obilježio je 60. obljetnicu djelovanja. U članku se prikazuje osnutak nekadašnje Diskoteke 1965. godine, utemeljene po uzoru na najstariju takvu zbirku u Hrvatskoj – Diskoteku Gradske knjižnice u Zagrebu. Nadalje, članak prati razvoj zbirke tijekom sljedećih desetljeća, od preseljenja u novu, namjenski izgrađenu zgradu knjižnice, u kojoj prvi put dobiva vlastiti prostor i djeluje kao samostalni Glazbeni odjel, pa sve do današnjeg Odjela audiovizualne građe.

Cilj je ovoga rada prikazati cjelokupni povijesni razvoj i napredak nekadašnje Diskoteke i Glazbenog odjela u današnji suvremeni Odjel audiovizualne građe te analizirati promjene u građi, uslugama, programima i samoj ulozi odjela unutar knjižnice.

Rad se temelji na stručnoj literaturi, arhivskoj dokumentaciji knjižnice, lokalnim novinama, knjižničnoj statistici te dostupnim mrežnim izvorima.

Ključne riječi: Diskoteka, glazbena zbirka, Glazbeni odjel, Gradska knjižnica „Ivan Goran Kovačić“ Karlovac, Odjel audiovizualne građe

Abstract: The Audiovisual Department of the "Ivan Goran Kovačić" Public Library in Karlovac celebrated its 60th anniversary in 2025. This article presents the founding of the Discotheque in 1965, founded on the model of the oldest such collection in Croatia – the

Discotheque of the City Library of Zagreb's Music department. It further traces its development over the decades, including its relocation to a newly constructed, purpose-built building, where it first acquired its own space and operated as an independent Music Department, up to today's Audiovisual Department.

The aim of this paper is to present the entire historical development and progress of the former Discotheque and Music Department into the modern Audiovisual Department, and to analyze changes in the collection, services, and the Department's role within the library.

The research for this topic relied on professional literature, archival documentation of the library, local newspapers, library statistics, and available online sources.

Keywords: Audiovisual Department, Discotheque, Music department, music library collection, Public Library "Ivan Goran Kovačić" Karlovac

1. Uvod

Uloga se narodnih knjižnica tijekom povijesti neprestano mijenja i prilagođava društvenim i tehnološkim izazovima. Osim knjižne građe, knjižnice u svojim knjižničnim fondovima sadrže i neknjižnu (nekonvencionalnu) građu na različitim medijima. Glazbeni, audiovizualni i multimedijalni odjeli (nekad diskoteke) u narodnim knjižnicama razvili su se u samostalne odjele unutar knjižnica kao važna mjesta s pristupom glazbi, filmu i zvučnoj građi.

S intenzivnijim razvojem glazbene umjetnosti i glazbenog nakladništva krajem 19. i početkom 20. stoljeća razvija se i glazbeno knjižničarstvo. Tijekom 20. stoljeća u knjižnične se fondove postupno uvrštavaju i glazbeni sadržaji na novim medijima, čime se mijenja struktura fondova i proširuje zadaća knjižnica. Taj se proces nije odvijao jednako u svim sredinama, a u europskim državama osobit zamah dobiva nakon Drugog svjetskog rata (Juričić i Vukasović-Rogač, 1998: 13).

Znatni uzlet glazbenog knjižničarstva u Hrvatskoj dogodio se šezdesetih godina 20. stoljeća osnivanjem diskoteka. Kasnije se neke diskoteke razvijaju u glazbene odjele kao samostalne organizacijske jedinice knjižnice koje posjeduju notnu i knjižnu glazbenu građu. Pojavom vizualnih i digitalnih medija knjižnice proširuju svoj fond i postupno se transformiraju u audiovizualne ili multimedijalne odjele.

Gradska knjižnica „Ivan Goran Kovačić“ Karlovac 2025. godine obilježila je 60. obljetnicu od osnutka Diskoteke – preteče današnjeg Odjela audiovizualne građe. Odjel se tijekom desetljeća mijenjao u skladu s tehnološkim razvojem i promjenama u korisničkim navikama te je iz Glazbenog prerastao u današnji suvremeni Odjel audiovizualne građe.

Svrha je ovoga rada prikazati razvojni put i transformaciju nekadašnje Diskoteke i Glazbenog odjela u suvremeni Odjel audiovizualne građe Gradske knjižnice „Ivan Goran Kovačić“ Karlovac, s posebnim osvrtom na promjene u vrstama knjižnične građe, uslugama, programskim aktivnostima te na značaj odjela za knjižničnu djelatnost.

Pritom su rabljeni različiti izvori, uključujući stručnu i znanstvenu literaturu, arhivsku građu knjižnice, članke iz lokalnoga tiska, statističke podatke knjižnice te relevantne mrežne izvore.

2. Pojava glazbenih zbirki u narodnim knjižnicama

Otkriće fonografa (T. Edison, 1877.) i gramofona (E. Berliner, 1887.), kao i njihov daljnji razvoj i tehničko usavršavanje, imali su velik utjecaj na glazbenu umjetnost. Glazba se prvi put prenosi ne samo usmenom predajom i notnim zapisima već i snimanjem i reprodukcijom zvuka, čime se nadovezuje na tradiciju glazbenih automata. Tek se s razvojem i širenjem brojnih izdanja glazbenih zvučnih zapisa javlja potreba za njihovim prikupljanjem i čuvanjem. Za glazbenu umjetnost to je vrijeme razvoja muzikologije, otvaranja brojnih muzikoloških instituta te osnivanja glazbenih društava (Juričić i Vukasović-Rogač, 1998: 12). Paralelno s razvojem muzikologije, krajem 19. stoljeća, intenzivno se razvija i glazbeno knjižničarstvo te u takvom okruženju narodne knjižnice počinju nabavljati glazbenu građu. Takav se trend prvenstveno javlja u Sjedinjenim Američkim Državama, a početkom 20. stoljeća širi se i na europske zemlje. Do punog zamaha glazbenog knjižničarstva u Europi dolazi tek nakon Drugog svjetskog rata (ibid.: 13). Prema definiciji (ibid.: 18): „Diskoteka je zbirka gramofonskih ploča u kojoj se sustavno prikuplja, čuva, obrađuje te omogućuje javno korištenje nekonvencionalne knjižnične građe.“

Razvoj glazbenih zbirki u narodnim knjižnicama u Hrvatskoj započinje šezdesetih godina 20. stoljeća pod utjecajem novih zvučnih medija, ponajprije vinilnih/gramofonskih ploča (tzv. „nelomljivih“ izdanja) koje su znatno pridonijele razvoju glazbenog knjižničarstva. Taj se proces povezuje s inicijativom tadašnjeg Savjeta za kulturu Narodne Republike Hrvatske, koji je zakonski regulirao prikupljanje gramofonskih ploča, uvođenje posudbe i osnivanje matične nacionalne diskoteke.

Prva je diskoteka u Hrvatskoj osnovana 1963. godine u Zagrebu (današnjem Središnjem glazbenom odjelu Knjižnica grada Zagreba), a nudila je usluge posudbe gramofonskih ploča i tiskanih muzikalija. Prema mrežnim stranicama Knjižnica grada Zagreba, početni fond diskoteke sastojao se od 460 gramofonskih ploča i 71 sveska tiskanih muzikalija (Kronologija Glazbenog odjela, n. d.). Nedugo zatim otvorena je i diskoteka u Knjižnici i čitaonici Bogdana Ogrizovića u Zagrebu, a osnovane su i u Bjelovaru, Osijeku, Vinkovcima i Karlovcu.

3. Glazbena zbirka Gradske knjižnice „Ivan Goran Kovačić“ Karlovac od osnutka do danas

3.1. Diskoteka (1965. – 1976.)

U vrijeme osnivanja prvih diskoteka u Hrvatskoj karlovačka je knjižnica djelovala na dvije lokacije. Glavna zgrada knjižnice nalazila se u zgradi bivše Prve hrvatske štedionice na uglu

Gundulićeve i Preradovićeve ulice, dok su u prostoru Banjavčičeve ulice bili smješteni Studijski odjel, čitaonica i Diskoteka (slika 1). Svečano otvorenje novoosnovane Diskoteke održano je 23. ožujka 1965. godine pod ravnateljstvom knjižničarke Jelene Bagar. Tom značajnom kulturnom događaju prisustvovao je najpoznatiji hrvatski skladatelj Jakov Gotovac, koji je održao i prigodan govor o nastanku opere *Ero s onoga svijeta*. Karlovačke lokalne novine *Karlovački tjednik* (1965) prenose: „Karlovačka gradska biblioteka je šesta ustanova ove vrste u Hrvatskoj koja je otvorila diskoteku na inicijativu Sekretarijata za kulturu SR Hrvatske. Vrijednost diskoteke cijeni se oko 2,5 milijuna dinara. Posebni značaj imat će diskoteka za muzički život grada, ali će se njome moći služiti i građani pri učenju stranih jezika i slušanju vrijednih literarnih tekstova.“

Slika 1. Diskoteka (Banjavčičeva ulica)

Diskoteka je djelovala u izdvojenom dijelu prostora, prije svega kao slušaonica zbirke gramofonskih ploča za članove, bez mogućnosti posudbe građe. Početni fond osigurao je najvećim dijelom tadašnji Sekretarijat za kulturu SR Hrvatske, koji je novoosnovanom odjelu darovao 411 od ukupno 459 jedinica gramofonskih ploča svih formata. Iz vlastitih je sredstava te godine knjižnica kupila samo mali dio fonda jezičnih tečajeva (48 jedinica) (Grobenski-Grgurić, 2008: 140).

Fond je sadržajno bio podijeljen u dva dijela: glazbene snimke (249 jedinica ozbiljne glazbe, 30 jedinica zabavne glazbe, 78 jedinica narodne glazbe, četiri jedinice *jazz*-glazbe, pet jedinica glazbe za djecu i sedam jedinica masovnih pjesama) i govorne snimke (74 jedinice jezičnih tečajeva i 12 jedinica književnosti) (ibid.: 140). Početni fond Diskoteke temelj je današnje zbirke gramofonskih ploča.

Nakon otvorenja su u Diskoteci organizirane raznovrsne aktivnosti i događanja vezana uz glazbenu umjetnost, poput obrazovnih predavanja hrvatskih suvremenih skladatelja, glazbenih tribina i organiziranih tematskih slušaonica za javnost i škole. Posao glazbenog knjižničara obavljala je djelatnica Zdenka Lenuzzi s položenim stručnim ispitom za

knjižničara i osnovnoškolskim glazbenim obrazovanjem. Posao je uključivao rad s korisnicima (upis, pronalaženje građe, posudba, informiranje), tehničku i stručnu obradu građe (prema *Priručniku za uređenje diskoteka* iz 1964. godine (Canić, Stipčević i Živković), sudjelovanje u nabavi te organizaciju i vođenje kulturnih događanja i tematskih izložbi.

Tijekom prvih nekoliko godina djelovanja Diskoteku su posjetila mnoga poznata imena iz područja kulture, poput Ive Tijardovića, Zlatka Grgoševića, Freda Doška, Dubravka Stahuljaka, Bogdana Gagića, Dragutina Tadijanovića, Dobriše Cesarića, Gustava Krkleca i Meše Selimovića, o čemu svjedoči Spomen-knjiga knjižnice. Prema navodima Grobenski-Grgurić (ibid.: 140), Diskoteka je u tom razdoblju različitim programskim aktivnostima nastojala približiti umjetničku i zabavnu glazbenu produkciju širem krugu slušatelja kojima su gramofon i gramofonske ploče, kao i mogućnost prisustvovanja koncertnim izvedbama, bili nedostupni.

Krajem 1971. godine u Banjavčičevu se ulicu zbog nedostatka prostora seli knjižni fond iz središnje knjižnice u Gundulićevoj ulici. Diskoteka, Studijski odjel i čitaonica zatvaraju se, iako Diskoteka nikad nije bila formalno ukinuta, što potvrđuju podaci o prinovljenoj građi u fondu gramofonskih ploča tijekom 1972. i 1973. godine.

3.2. Glazbeni odjel (1976. – 2007.)

Tijekom svoga razvoja knjižnica se suočavala s konstantnim nedostatkom adekvatnog prostora, što je znatno otežavalo njezino redovito djelovanje i razvoj. Dugogodišnji prostorni problemi nametnuli su potrebu za kvalitetnim rješenjem, zbog čega se početkom sedamdesetih godina 20. stoljeća pristupilo realizaciji ideje o izgradnji nove namjenske zgrade knjižnice.

Konačna realizacija projekta ostvarena je 5. travnja 1976. godine, kada je svečano otvorena nova, suvremena i namjenski projektirana zgrada karlovačke knjižnice. Grad Karlovac bio je među malobrojnim gradovima u Hrvatskoj koji su dobili namjenski građenu zgradu knjižnice, čime su stvoreni povoljni uvjeti za odvojeni smještaj pojedinih odjela.

Zgrada je izgrađena na četiri etaže, a u najdonjoj (1,30 m ispod razine tla – u suterenu) bili su smješteni spremište za knjige, knjigovežnica i Glazbeni odjel s malom dvoranom od 70-ak mjesta na 120 m² (slika 2).

Slika 2. Glazbeni odjel – suterren (Ulica Ljudevita Šestića)

Promjenom prostora, funkcije i djelatnosti, Diskoteka mijenja naziv u Glazbeni odjel (tada Muzički odjel), što je u skladu s definicijom iz 1998. godine koja glasi: „Glazbeni odjel je samostalna organizacijska jedinica, kojoj je povjerena zadaća da na jednome mjestu prikuplja i na standardizirani način sređuje, čuva i daje na korištenje knjige o glazbi i glazbene časopise, muzikalije te zvučne i videozapise različitih formata, kao i svu ostalu građu koja je u uskoj vezi s glazbenom umjetnošću“ (Juričić i Vukasović-Rogač, 1998: 18). Izdvojeni odjel u novoizgrađenoj zgradi karlovačke knjižnice ispunjavao je sve navedene uvjete.

Nakon preseljenja u novu zgradu Glazbeni odjel posjedovao je glazbenu građu Diskoteke, uglavnom gramofonske ploče. Uvođenjem novih medija – nosača zvuka i/ili slike, bilo je neophodno nabaviti i novu opremu. Zastarjela je i neodgovarajuća tehnička oprema za reprodukciju zvučne građe promijenjena krajem 1978. godine kada je instalirana nova, za ono vrijeme, moderna audiooprema. Započelo se s procesom posudbe, ali pristup građi nije bio slobodan.

Prvi je VHS nabavljen 1988. godine, čime započinje uvođenje audiovizualnih medija u fond te se uz glazbenu građu postupno počinju prikupljati i filmski sadržaji, dok je prva audiokaseta nabavljena 1989. godine.

U prostoru Glazbenog odjela održavala su se predavanja, promocije, tribine, koncerti, prigodne izložbe, organizirane slušaonice i projekcije. Nakon odlaska Zdenke Lenuzzi u mirovinu 1983. godine, Glazbeni odjel preuzima diplomirani knjižničar Josip Bosanac.

Početkom osamdesetih godina 20. stoljeća razvijen je kompaktni disk (CD), a hrvatske su ga knjižnice u svoj knjižnični fond uvele devedesetih godina istoga stoljeća. Prvi je zvučni CD na Glazbenom odjelu nabavljen 1992. godine. Fond CD-ova bio je smješten u dva odvojena ormara s vratima na povlačenje, razvrstan u kartonskim kutijama prema inventarnom broju.

Ostala neknjižna i nekonvencionalna građa bila je razvrstana prema pojedinim vrstama. Najveći dio fonda bio je smješten na policama u drvenim ormarima sa staklenim vratima, u kojima su se nalazile gramofonske ploče te videokasete i zvučne kasete (Grobenski-Grgurić, 2008: 143).

Radi učinkovitog djelovanja Glazbenog odjela bilo je neophodno ulaganje u zapošljavanje stručnih i kompetentnih djelatnika. Stoga je u svibnju 1998. godine na Odjelu zaposlena diplomirana muzikologinja Astrid Grobenski-Grgurić, prva knjižničarka u povijesti Odjela koja je, uz potrebnu knjižničarsku struku, imala i formalno glazbeno obrazovanje.

Fond prinova Glazbenog odjela sve se više obogaćivao novim vrstama medija, poput videokasete i kompaktnih zvučnih ploča. Istodobno se javila potreba za osiguravanjem odgovarajuće opreme za preslušavanje građe prije posudbe, i to tako da se ne ometaju ostali korisnici. Zbog toga je, nakon dvadeset godina uporabe, dotrajala audiooprema i videooprema zamijenjena suvremenijom. Grobenski-Grgurić (2008: 144) navodi da se obnovljena oprema sastojala od devet CD *playera* za slušanje glazbe (osam za korisnike i jednoga za djelatnike) s pripadajućim slušalicama, stereopojačala s ozvučenjem prostora, para zvučnika snage 100 W, osobnog računala s multimedijom (CD i DVD *player*) spojenog na pojačalo, digitalnog projektora spojenog s računalom koji omogućuje projekciju na platno, stereogramofona spojenog na središnje pojačalo, TV prijamnika i videorekordera. Uz navedeno, na Odjelu je smješten i pijanino. Unatoč tomu, na Odjelu je i dalje radio samo jedan zaposlenik u jednoj smjeni, što nije bilo dostatno za sve veće potrebe korisnika koji su željeli koristiti usluge Odjela tijekom redovitoga radnog vremena knjižnice. Kako bi se odgovorilo na potrebe korisnika, 2000. je godine na Odjelu zaposlen pomoćni knjižničar Željko Mavretić, a nakon njegova odlaska u Knjižnicu za mlade, 2002. godine zaposlena je Danijela Čavlović, također pomoćna knjižničarka sa srednjoškolskim glazbenim obrazovanjem. Time su stvoreni uvjeti za kvalitetan cjelodnevni rad Odjela.

Iako knjižnica, u skladu sa *Standardom za narodne knjižnice u Republici Hrvatskoj* (2021), posjeduje neknjižnu građu prilagođenu potrebama svih vrsta korisnika, dobna je struktura iz 2004. godine pokazala da je 80 % korisnika Glazbenog odjela u dobi između 15 i 30 godina, što je upućivalo na to da audiovizualna građa postaje sve zanimljivija, osobito mlađoj populaciji.

Najveći dio svakodnevnog rada s korisnicima ostvarivao se posudbeno-informacijskom djelatnošću, odnosno pronalaženjem bibliografskih, faktografskih i sadržajnih informacija vezanih uz knjižni fond i fond muzikalija, a osobito uz takozvanu nekonvencionalnu glazbenu građu. Osim toga, česti su bili zahtjevi korisnika za izradom tematskih popisa glazbene stručne literature i odgovarajućih AV zapisa za potrebe učeničkih i studentskih referata, maturalnih i seminarskih radova te zahtjevnijih upita i usluga za učenike glazbene škole. Kako bi se došlo do potrebnih informacija, pretraživao se vlastiti fond, katalozi umreženih knjižnica te ostale internetske tražilice. Predstavljanje prinovljene građe bilo je također redovita aktivnost Odjela (Grobenski-Grgurić, 2008: 149).

Glazbeni odjel nudio je poticajno okruženje za razvoj, neformalno učenje, istraživanje i ugodno druženje. U tom su smjeru djelatnice odjela organizirale redovite kulturno-umjetničke programe i radionice namijenjene svim kategorijama korisnika.

Glazbeni odjel tijekom desetljeća profilirao se svojim posebnim uslugama, istovremeno pridonoseći razvoju kulturnog života u zajednici. Organizirana su brojna predavanja i tribine za građanstvo, od kojih je važno izdvojiti: *Rock večer* (gost predavač Darko Glavan, rock-kritičar), *Večer opere* (povodom 150. obljetnice premijere opere *La Traviata*, gost Dražen Sirišćević, urednik emisije *Opera box*), ciklus predavanja *Volite li jazz?* (s profesoricom Vesnom Žagar, voditeljicom emisije *Vrijeme je za jazz*), *Glazba u reformaciji* (predavačica Tena Korkut, profesorica gitare u Glazbenoj školi Karlovac), *Glazba mesijanskih Židova* (predavač profesor Dalibor Kovač), *Što je didgeridoo?* (gosti Dubravko Lapaine i Saša Žeželić iz Zagreba), *Večer etnoglazbe* (gost Mojmir Novaković, Ex Legen i Kries), *Ana Maletić i suvremeni ples* (gost Maja Đurinović, plesna pedagoginja iz Zagreba), *Predavanje o Josipu Vrhovskom* (mr. sc. Snježana Miklaušić-Ćeran, muzikologinja) te *Muzikoterapijski tretman kod djece s razvojnim teškoćama* (dr. sc. Ksenija Burić, muzikoterapeutkinja, predsjednica Hrvatske udruge Carla Orffa i zamjenica predsjednice Hrvatske udruge muzikoterapeuta).

Sva su događanja bila popraćena u lokalnim medijima. Izdvajamo afirmativnu kritiku *Karlovačkog lista* iz 2004. za *Večer opere*: „Velik broj karlovačkih ljubitelja opere došao je u knjižnicu slušati i pogledati snimljene dijelove *Traviate* uz interpretaciju simpatičnog Sirišćevića koji je zasigurno jedan od ponajboljih hrvatskih poznavatelja maestra Verdija. Veliki interes posjetitelja može se očitovati i u kroničnom nedostatku sličnih glazbenih događaja u Karlovcu... *Večer opere* i gostovanje Dražena Sirišćevića u organizaciji Gradske knjižnice svakako zaslužuje pohvalu uz izraženu želju posjetitelja da takvih događanja bude što više.“ (Gvoždak, 2004).

U to je vrijeme, 2004. godine, za fond Glazbenog odjela nabavljen prvi DVD – *La Traviata* skladatelja Giuseppea Verdija. Zbirka se od tog razdoblja kontinuirano povećava igranim i dokumentarnim filmovima, snimkama koncerata te animiranim filmovima. Iako je DVD kao medij ušao u široku upotrebu već sredinom devedesetih godina 20. stoljeća u Americi i Japanu, u Hrvatskoj je tek desetak godina kasnije zamijenio dotadašnje VHS kasete.

Odlična suradnja ostvarena je i s Austrijskim kulturnim forumom (AKF) te muzikologinjom Marijanom Pintar, što je rezultiralo nizom vrlo inspirativnih predavanja koja su se održavala od 2005. do 2016. godine. Među njima su: *Tragovi Mozarta u Beču* (uz prigodnu izložbu), *Joseph Haydn od Gradišća do svjetske slave* (uz prigodnu izložbu), *Dvije Alme – dvije dramatične sudbine*, *Tri soprane – tri kraljice opernih kuća* (prigodom obljetnica istaknutih soprane Leonie Rysanek, Zinke Kunc i Sene Jurinac), *Od Josepha Haydna do Paule von Preradović: Hrvatsko-austrijske glazbene spona*.

U suradnji s Austrijskim kulturnim forumom na Glazbenom je odjelu održan i klavirski recital pijanistice Emme Schmidt iz Beča. Kvalitetna suradnja ostvarena je i s etnoglazbenicom

Dunjom Knebl; aktivnosti su obuhvaćale ljetne radionice o tradicijskoj glazbi, koncert i promociju njezinih nosača zvuka.

U programskim aktivnostima rad Glazbenog odjela bio je posebno usmjeren na promicanje lokalnih autora i izvođača. Tijekom godina organizirane su promocije sljedećih izdanja: CD-a *Singrlice* prvog albuma ženskoga vokalnog sastava Singrlica, CD-a božićnih pjesama ženskoga vokalnog ansambla Vuga, izdanja karlovačke grupe Fabrique de la musique Acoustique (CD-a i DVD-a) te CD-a glazbenog studija Gimnazije Karlovac *Jedne mračne zimske noći...*

Glazbeni odjel aktivno je podupirao lokalnu kulturnu i glazbenu scenu, pružajući domaćim umjetnicima prostor za predstavljanje njihova rada široj publici.

3.3. Glazbeni odjel u novom prostoru (2007. – 2015.)

Za vrijeme manifestacije Mjesec hrvatske knjige, 15. listopada 2007. godine, svečano je otvoren dograđeni dio zgrade knjižnice. Novi prostor raspoređen na dvije etaže zauzima 2000 m² i kvalitetno je povezan sa starim dijelom knjižnice (1600 m²). Većina je prostora dostupna korisnicima, a knjižnični je fond u potpunosti slobodan i otvoren za korištenje.

Tada je započelo novo razvojno razdoblje Glazbenog odjela koje je predstavljalo važnu prekretnicu u njegovu radu. Ostvarena je dugogodišnja potreba za djelovanjem Odjela u vlastitom, proširenom prostoru, s primjereno smještenom građom koja je korisnicima dostupnija. Cjelokupna audiovizualna građa, organizirana prema vrsti medija, postala je dostupna u slobodnom pristupu, uz izuzetak referentne zbirke i zaštićene stare građe.

Novi Odjel smjestio se u 185 m² prostora, a obuhvaćao je ulazni izložbeni prostor, središnji posudbeni dio s fondom odabrane nove građe, police s gramofonskim pločama i muzikalijama, čitaonicu časopisa i slušaonicu (slika 3). Opremljen računalima za pretraživanje građe i multimedijском opremom, prostor je ujedno služio i kao manja koncertna dvorana s pijaninom te prostor za projekcije i radionice (Grobenski-Grgurić, 2008: 145).

Slika 3. Glazbeni odjel (novi prostor)

Korisnici Glazbenog odjela u to su vrijeme, kao i u okviru današnjeg Odjela audiovizualne građe, mogli slušati glazbenu građu na CD-ovima i gramofonskim pločama, gledati filmove na DVD-ovima te se koristiti tečajevima stranih jezika na CD-ROM-ovima i DVD-ROM-ovima. Osim toga, na raspolaganju su im bili strani i domaći glazbeni časopisi te stručna glazbena knjižna građa i muzikalije. Većina građe bila je u slobodnom pristupu, s izuzetkom referentne glazbene građe.

U suradnji s Hrvatskom knjižnicom za slijepe 2008. godine počeo se oblikovati i fond zvučnih knjiga. Zvučne knjige odavno su prepoznate kao format namijenjen slijepim i slabovidnim osobama te ostalim korisnicima s teškoćama pri čitanju standardnog tiska. Korisnicima su od tog razdoblja za posudbu na raspolaganju zvučne knjige za predškolsku i školsku djecu, mlade i odrasle, dostupne u standardnom MP3 i DAISY formatu.

Smještanjem Odjela u moderan i funkcionalan prostor dolazi do zaokreta u organizaciji i realizaciji programa. Zbog poboljšanih uvjeta rada djelatnice se usmjeravaju na aktivnosti u vlastitom prostoru organizirane u suradnji s karlovačkim školama (uključujući i Glazbenu školu Karlovac) i vrtićima. Intenzivira se i suradnja s Dječjim odjelom organiziranjem posjeta glazbenim radionicama i slušaonicama.

Od 2008. godine obilježavaju se manifestacije poput Mjeseca hrvatske knjige provođenjem glazbenih radionica i postavljanjem manjih tematskih izložbi. Tako se godine 2013. manifestacija organizirala pod geslom *Tko čita, ne skita*, u prigodi koje je pripremljena glazbena priča *Peća i vuk* Sergeja Prokofjeva uz mnoštvo didaktičkih materijala koji su pridonijeli boljem razumijevanju slušanja. Godina 2015. bila je posvećena Međunarodnoj godini svjetlosti i tehnologijama zasnovanim na svjetlosti. Tom su prigodom održane slušaonice pod nazivom *Bersina sunčana polja*, namijenjene učenicima viših razreda osnovnih škola i skupini učenika Glazbene škole Karlovac. Na slušaonicama su se polaznici upoznali s glazbom razdoblja hrvatske moderne pomoću poznate simfonijske suite *Sunčana polja* Blagoja Berse.

Program *Đački dani* provodi se kontinuirano od 1996. godine, kada je prepoznata potreba djece i mladih za sadržajnijim i kvalitetnijim provođenjem slobodnog vremena, osobito tijekom zimskih, proljetnih i ljetnih školskih praznika. Dječji odjel nositelj je i organizator programa, a Glazbeni odjel svojim se radionicama priključio 2010. godine. Radionice su tijekom godina bile višednevne, što je zahtijevalo temeljitu pripremu, organizaciju te stručna znanja i vještine voditeljica.

Program radionica zasnovan je na načelima Orffova *Schulwerka*, prema kojima se razvoj glazbene kreativnosti ostvaruje sveobuhvatnim pristupom glazbi – aktivnim muziciranjem, pjevanjem, ritmom, plesnim pokretom, govorom i igrom. Radi se o projektnim radionicama organiziranim u okviru prekogranične suradnje Republike Hrvatske i Republike Slovenije pod nazivom *Besede i/in riječi*, koje su zahtijevale aktivan angažman polaznika uključivanjem u istraživanje, međusobnu interakciju i timski rad. Polaznici su bili učenici osnovnih škola u dobi od sedam do 14 godina, a radionice su rezultirale javnim nastupom

namijenjenim roditeljima i prijateljima polaznika, kao vidljivim ishodom i završnim ciljem cjelokupnog rada. Radionica pod nazivom *Glazbotvorine* bila je posvećena upoznavanju etnoglazbe i pop-rock glazbe Slovenije.

Među zapaženijim radionicama bila je i ona posvećena Wolfgangu Amadeusu Mozartu pod nazivom *Žive slike jednog vremena: čarolija Mozartove frule i menueta*. Ona je približila polaznicima glazbeni i društveno-povijesni kontekst Mozartova stvaralaštva, a uključivala je i praktične aktivnosti poput izrade perika iz toga vremena te upoznavanja s plesom menuetom. Program je bio upotpunjen lutkarskom predstavom najpopularnijih ulomaka iz opere *Čarobna frula*.

Sljedećih su godina obrađivane različite glazbene i kulturne teme, poput renesansne glazbe i razdoblja ludih dvadesetih, čime su se radionice tematski povezivale s obilježavanjem rođendana grada Karlovca. Na radionici *Putujmo Afrikom kroz pjesmu, ritam i ples* polaznici su se upoznali s afričkom glazbenom tradicijom s pomoću pjevanja, ritma i izrade jednostavnih glazbala.

Na proljetnim *Đačkim danima* održana je radionica posvećena skladbi *Proljeće* (Četiri godišnja doba) Antonija Vivaldija, interpretiranoj kazalištem *kamishibai*. Polaznici su tijekom radionice izradili ilustracije i osmislili priču inspiriranu glazbom. Zimski je program bio usmjeren na filmske projekcije iz fonda Glazbenog odjela, uz tematski odabrane naslove i popratne manje izložbe koje su služile kao uvod u tematiku. Nakon projekcija organizirani su razgovori s polaznicima. Iz toga se iskustva formirala mala, ali vjerna grupa polaznika radionica.

Aktivnosti Glazbenog odjela posebno su obogaćene suradnjom s vanjskim partnerima. U suradnji sa Zavičajnim društvom Međimuraca Karlovačke županije PINKLEC održana je multimedijaska radionica *Zlatna grana – božićno stabalce* koju je vodila kantautorica, etnologinja i književnica Lidija Bajuk. Radionice na otvorenom ostvarene su u suradnji s Turističkom zajednicom grada Karlovca i Javnom ustanovom Natura Viva. Predstavljanje knjige *Glazba četiriju rijeka* autorice Grozdane Marošević organizirano je u suradnji sa Zajednicom organizacija amaterskih kulturnih djelatnosti Karlovac. Glazbenik Branko Trajkov Trak održao je bubnjarsku radionicu inkluzivnog karaktera za pedesetak polaznika. Na njoj su sudjelovali i članovi Udruge slijepih Karlovačke županije – USKA te članovi Saveza udruga osoba s invaliditetom Karlovačke županije.

U suradnji s portalom Muzika.hr realiziran je niz izložbi koncertnih fotografija. Među njima se ističe izložba *Vidi muziku*, na kojoj je sudjelovalo osam hrvatskih fotografa, te izložba *U zečjoj rupi*. Posebno zapažena bila je i izložba profesionalnih fotografa Anastazije Vržine i Željka Jelenskog pod nazivom *Objektivom u rock 'n' roll / Straight to R 'n' R*. Navedene izložbe uvelike su pridonijele promicanju glazbene i vizualne kulture te jačanju suradnje knjižnice s medijskim i umjetničkim institucijama.

Povodom 50. obljetnice djelovanja, Glazbeni odjel 2015. godine priredio je izložbu fotografija *Zvučne slike moga grada*, koja je prikazala razvoj glazbenoga života grada

Karlovca uz razvoj samog Odjela. Neke fotografije iz privatnih arhiva sugrađana bile su prvi put javno izložene. Posjetiteljima su bile dostupne i zvučne snimke – približno 70 pjesama karlovačkih izvođača iz svih razdoblja – koje su mogli samostalno odabrati i poslušati (poput džuboksa).

Bogatim i raznolikim programskim aktivnostima Glazbeni odjel knjižnice prepoznao je umjetničke i kulturne interese svojih sugrađana svih dobnih skupina te se postupno razvijao u prostor u kojem se navedene vrijednosti mogu ostvarivati i širiti. Time knjižnica postaje važan dionik u promicanju kulture pružajući raznolike usluge i programe koji pridonose kulturnom životu zajednice.

3.4. Odjel audiovizualne građe (od 2015. do danas)

Ubrzanim tehnološkim razvojem fond Glazbenog odjela kontinuirano se nadopunjavao novim vrstama medija. Osim analognih, Odjel sada raspolaže i digitalnim te računalno čitljivim medijima, za čiju se reprodukciju koristi različita audiovizualna oprema: gramofoni, CD *playeri*, DVD *playeri* te računalna oprema poput stolnih i prijenosnih računala. Uz glazbene sadržaje knjižnica nabavlja i filmove te obrazovne i multimedijske sadržaje. Uz pomoć i usmjeravanje IFLA-inih *Smjernica za audiovizualnu i multimedijску građu u knjižnicama i drugim ustanovama* (Royan ... [et al.], 2005), ovom se građom upravlja na kvalitetan i suvremen način.

S obzirom na promjene u sadržaju i vrsti građe, javila se potreba za promjenom naziva Glazbenog odjela u Odjel audiovizualne građe, što je ujedno i posljedica promjene pristupa korisnika glazbenim i drugim audiovizualnim sadržajima. Naziv Odjela službeno je promijenjen povodom 50. obljetnice njegova djelovanja 23. ožujka 2015.

Portal Trend prenosi (2015): „Glazbeni odjel nekada, dakle davne 1965. godine djelovao je kao diskoteka, zatim kao Glazbeni odjel, a kako se obogaćivala glazbena građa koja ulazi u knjižnicu tako je to pratio i Glazbeni odjel pa možemo reći da smo danas sve više AV odjel, a manje Glazbeni i, to je zapravo, možemo reći ekskluziva da smo od danas upravo promijenili naziv u Odjel audiovizualne građe, kazala je sinoć tijekom izložbe knjižničarka i djelatnica Glazbenog odjela karlovačke knjižnice Astrid Grobenski-Grgurić, dodavši da će i ostatak ove godine u Gradskoj knjižnici biti u znaku proslave pola stoljeća Glazbenog odjela.“

Od 2023. godine u Odjel audiovizualne građe uklopljen je i odjel Središnje knjižnice Slovenaca u RH, koja djeluje unutar Gradske knjižnice „Ivan Goran Kovačić“. Prednji dio Odjela ostao je nepromijenjen, dok se multimedijски prostor, koji je nekoć služio kao manja dvorana, danas koristi zajednički, kao i osuvremenjena tehnička oprema.

Sredstvima Središnje knjižnice Slovenaca nabavljen je LED televizor dijagonale 65" (165 cm). Na njega je spojeno prijenosno računalo s instaliranim paketom MS Office te pojačalo, čime je omogućena reprodukcija zvuka s pomoću vanjskih zvučnika na Odjelu. Televizor je postavljen na pokretni stalak s kotačima te ima mogućnost zakretanja ekrana za 90

stupnjeva, što omogućuje i projekciju sadržaja u okomitom (uzdužnom) formatu. Ujedno služi kao zamjena za prethodno korišteni projektor. U okviru projekta *Interreg*, u kojemu sudjeluju knjižnice iz Karlovca i Novog Mesta, nabavljena su i četiri kompleta VR naočala, od kojih se dva nalaze u karlovačkoj knjižnici. S pomoću VR naočala moguće je razgledati izložbe stripova i druge sadržaje dostupne na internetu, uključujući virtualne izložbe te virtualne šetnje poznatim svjetskim odredištima (muzejima, povijesnim gradskim jezgrama i slično).

VR naočale samostalni su uređaj s vlastitim procesorom i memorijom te za njihovu uporabu nije potrebna dodatna oprema. Naočale se mogu koristiti isključivo uz stručni nadzor djelatnika knjižnice te nisu dostupne za posudbu. Stražnji dio Odjela prenamijenjen je tako da je u njega smještena cjelokupna knjižnična građa na slovenskom jeziku, čime su ujedno osigurani i odgovarajući uvjeti za učinkovit rad djelatnice zadužene za Odjel slovenske knjige.

Dugogodišnja voditeljica Odjela Astrid Grobensi-Grgurić nakon 25 godina rada, 2024. godine, započela je novi profesionalni put u Dugoj Resi preuzevši funkciju ravnateljice knjižnice i čitaonice Duga Resa. Na njezino mjesto dolazi knjižničarka Informativno-posudbenog odjela Marina Kundić.

Danas Odjel audiovizualne građe djeluje kao samostalna organizacijska jedinica knjižnice koja prikuplja, obrađuje, čuva i daje na korištenje audiovizualnu građu. Nastoji se prilagoditi suvremenim potrebama korisnika i tehnološkim standardima te biti središnje mjesto za pristup glazbenim, filmskim i digitalnim sadržajima. Prema *Smjernicama za izgradnju i upravljanje knjižničnim fondom Gradske knjižnice „Ivan Goran Kovačić“ Karlovac* (2022), nabavlja se audiovizualna građa koja ima neprolaznu umjetničku i obrazovnu vrijednost, a čiji je sadržaj aktualan, zanimljiv, vrijedan čitanja, slušanja ili gledanja te primjeren korisnicima kojima je namijenjen. Nabava i stručna obrada građe odvijaju se unutar samog Odjela. Iako taj proces može povremeno ometati rad s korisnicima, njegova je prednost neposredna komunikacija s njima, čime se omogućuje bolje prepoznavanje korisničkih želja i potreba.

Prema najnovijim statističkim podacima knjižnični fond Odjela audiovizualne građe danas posjeduje 16 109 jedinica građe. Fond obuhvaća bogatu zbirku gramofonskih ploča (4230 jedinica), zbirku audiokaseta (145 jedinica) i videokaseta (171 jedinica), zvučnu (6120 CD-a) i vizualnu građu (3139 DVD-a), CD-ROM-ove (264 jedinice), zvučne knjige (769 jedinica), notnu građu (160 jedinica), stručnu literaturu (1008 jedinica), zavičajnu zbirku (103 jedinice) te stručne i popularne časopise iz glazbene umjetnosti, ali i iz popularne te *rock*-glazbe. Pristup cjelokupnoj građi slobodan je i većina se fonda nalazi u otvorenom pristupu (osim starijih zbirki).

4. Zaključak

Povijesnim pregledom razvoja Diskoteke do današnjeg Odjela audiovizualne građe Gradske knjižnice „Ivan Goran Kovačić“ Karlovac prikazan je i dokumentiran način na koji se Odjel razvijao tijekom šest desetljeća djelovanja te kako se prilagođavao tehnološkim, kulturnim i društvenim promjenama.

Tehnološke promjene i razvoj u vrsti te dostupnosti medija utjecali su na promjene i način uporabe neknjižne građe u knjižnici, ali i na samu transformaciju Odjela. Posebna vrijednost te jedna od njegovih trajnih i temeljnih zadaća očituje se u njegovoj obrazovnoj i kulturnoj funkciji, koja je ostvarena organizacijom brojnih programa, radionica, predavanja i suradnji s različitim ustanovama i pojedincima. Takav rad podrazumijeva ne samo posjedovanje specijaliziranoga glazbenog znanja već i osiguravanje odgovarajućih materijalnih i tehnoloških resursa te angažman stručnih i predanih djelatnika. Upravo se njihovim iskustvom i kontinuiranim radom naglašava nezamjenjiva vrijednost vještina kojima oblikuju nove generacije – ljubitelje glazbene i filmske umjetnosti. Neposredna, živa komunikacija s korisnicima ne može se u kontekstu ubrzanoga tehnološkog razvoja u potpunosti nadomjestiti digitalnim rješenjima.

S obzirom na sve brži tehnološki razvoj audiovizualnih medija, uključujući *online* i *streaming* platforme, ključna prednost i vrijednost karlovačkog Odjela audiovizualne građe očituje se u građi koju Odjel posjeduje, čuva i daje na korištenje. Prema novoj revidiranoj verziji dokumenta *IFLA Guidelines for Audiovisual Resources in Libraries and Other Institutions* (2025: 6), koja je u procesu objavljivanja, audiovizualna građa predstavlja temelj za pristup znanju i dijeljenje znanja te je od iznimne važnosti za širu zajednicu, informiranje javnosti i cjeloživotno učenje. Spomenuta građa pripada kulturnoj baštini te sadrži vrijedne informacije koje moraju biti dostupne i očuvane za sadašnje i buduće generacije.

Literatura:

1. Canić, L., Stipčević, A. i Živković, J. (1964) Priručnik za uređenje diskoteka. Zagreb: Savez ustanova i organizacija za širenje knjige SRH.
2. Grobenski-Grgurić, A. (2008) Glazbeni odjel. U: Bišćan, F. (ur.). *Gradska knjižnica „Ivan Goran Kovačić“, Karlovac: 1838.–2008*. Karlovac: Gradska knjižnica „Ivan Goran Kovačić“. Str. 138–145.
3. Gvoždak, V. (2004) „Večer opere“, *Karlovački list*, 17. 4.
4. *IFLA Guidelines for Audiovisual Resources in Libraries and Other Institutions* (2025)
Dostupno na: <https://docs.google.com/document/d/1jNJTofdafUEvjySuAp6d9fbNnTrIE6N/edit?pli=1> [30.03.2026.]

5. Juričić, V. i Vukasović-Rogač, S. (1998) *Glazbene zbirke u narodnim knjižnicama*. Rijeka: Naklada Benja.
6. *Karlovački tjednik* (1965) „Otvorena diskoteka gradske biblioteke“, 25. 3. Dostupno na: <https://digitalna.gkka.hr/?pr=i&id=10560> [30.03.2026.]
7. *Kronologija Glazbenog odjela* (n. d.) Gradska knjižnica. Knjižnice grada Zagreba. Dostupno na: <https://www.kgz.hr/hr/knjiznice/gradska-knjiznica-sredisnji-glazbeni-odjel/o-odjelu/60-godina-glazbenog-odjela/kronologija-glazbenog-odjela/10040> [30.03.2026.]
8. Royan, B. ... [et al.] (2005) *Smjernice za audiovizualnu i multimedijску građu u knjižnicama i drugim ustanovama*. Zagreb: Hrvatsko knjižničarsko društvo.
9. *Smjernice za izgradnju i upravljanje knjižničnim fondom Gradske knjižnice „Ivan Goran Kovačić“ Karlovac* (2022) Arhiva Gradske knjižnice „Ivan Goran Kovačić“ Karlovac. Dostupno na: <https://gkka.hr/wp-content/uploads/2022/12/Smjernice.pdf> [30.03.2026.]
10. *Standard za narodne knjižnice u Republici Hrvatskoj* (2021) *Narodne novine* 103, 1834. Dostupno na: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2021_09_103_1834.html [30.03.2026.]
11. *Trend portal* (2015) „Pola stoljeća Glazbenog odjela Gradske knjižnice“, 24. 3. Dostupno na: <https://trend.com.hr/2015/03/24/pola-stoljeca-glazbenog-odjela-gradske-knjiznice/> [30.03.2026.]